

DZIEJE USTROJOWE
WIELKOPOLSKIEJ KOMENDY WOJEWÓDZKIEJ
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

Załącznikiem Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) w Poznaniu był Wojewódzki Poznański Inspektorat Pożarnictwa, który rozpoczął działalność 15 marca 1945 r. Na jego czele stał podpułkownik pożarnictwa Tadeusz Busza. Swym zakresem działań obejmował on teren województwa poznańskiego i ziemię lubuską. Zadania, jakie stawiał sobie inspektorat to podniesienie wyszkolenia bojowego w Strażach Pożarnych oraz wyspecjalizowanie szoferów i mechaników do obsługi motopomp. Czyniono także zabiegi w celu utworzenia Wojewódzkiego Ośrodka Wyszkozenia Pożarniczego. Inspektor Pożarnictwa w Urzędzie Wojewódzkim stanowił odpowiednik

Głównego Inspektoratu, a następnie wydziału w Ministerstwie Administracji Publicznej.

Podstawą prawną do utworzenia Wojewódzkiej Komendy Straży Pożarnych w Poznaniu stała się ustawa z dnia 4 lutego 1950 r. o ochronie przeciwpożarowej i jej organizacji. Na mocy tej ustawy utworzono Komendę Główną Straży Pożarnych podległą Ministrowi Gospodarki Komunalnej, a następnie (od 1954r.) Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Organami podległymi Komendzie Głównej stały się Wojewódzkie Komendy Straży Pożarnych przy Prezydiach Wojewódzkich Rad Narodowych (WRN). Jedną z utworzonych na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r. komend była Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Pod względem wewnętrznym dzieliła się ona na oddziały i referaty. Na jej czele stał Komendant Wojewódzki Straży Pożarnych, posiadający zastępcę do spraw polityczno-wychowawczych oraz personel techniczny i administracyjny. Funkcję Wojewódzkiego Komendanta Straży Pożarnych w Poznaniu pełnił podpułkownik pożarnictwa Tadeusz Busza. Kierował on strukturami ochrony przeciwpożarowej województwa poznańskiego. Tworzyło je 26 komend powiatowych oraz 4 komendy miejskie w miastach wydzielonych: Poznaniu, Kaliszu, Gnieźnie i Pile. Ponadto w Gorzowie powołano delegaturę Wojewódzkiej Komendy, jako organ sprawujący

nadzór nad działalnością powiatowych komend straży pożarnych Ziemi Lubuskiej, która administracyjnie (do roku 1950) należała do województwa poznańskiego. W latach 1951 – 1973 nastąpiły zmiany w jednostkach organizacyjnych Straży Pożarnych województwa. Utworzono dwie komendy miejskie w nowo wydzielonych miastach Lesznie i Ostrowie. Liczba komend powiatowych zwiększyła się do 29 - powstały komendy w Ostrzeszowie, Pleszewie i Słupcy. W 1957 roku Poznań wydzielono z województwa poznańskiego i podniesiono do rangi województwa miejskiego. Poznańska Komenda Straży Pożarnych zyskała status komendy wojewódzkiej.

Konsekwencją uchwały Rady Ministrów z 7 grudnia 1954 roku było powołanie w ramach Prezydium WRN w Poznaniu w połowie 1955 roku Wojewódzkiego Zarządu Spraw Wewnętrznych. W jego skład weszła m. in. Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych jako samodzielna komórka organizacyjna. Ustawa o Radach Narodowych z 25 stycznia 1958r. spowodowała reorganizację aparatu wykonawczego Prezydium WRN - powstał Urząd Spraw Wewnętrznych, do którego zadań należały sprawy związane z ochroną przeciwpożarową. Na podstawie zarządzenia Nr 1/62 z dnia 5 stycznia 1962r. w ramach Urzędu Spraw Wewnętrznych funkcjonowała jako jeden z oddziałów Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych w Poznaniu. W dniu 8 października 1968r. w Prezydium WRN w Poznaniu odbyła się narada aktywu pożarniczego, na której

omówiono problemy nurtujące pożarników m.in. problem nadania komendom straży pożarnych uprawnień wydziałów w strukturze organizacyjnej prezydiów rad narodowych. Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 20 marca 1970 r., dnia 13 listopada 1970r. Prezydium WRN w Poznaniu ustaliło, iż w Urzędzie będzie działać 21 komórek organizacyjnych, a wśród nich Wojewódzka Komenda Straży Pożarnych. W 1971r. wyłączono ją ze struktury Urzędu, który uległ likwidacji w 1973r. W grudniu tegoż roku reaktywowano Urząd Wojewódzki w Poznaniu. Na podstawie zarządzenia wojewody z dnia 11 grudnia 1973r. W sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Urzędu Wojewódzkiego, Komenda Wojewódzka Straży Pożarnych w Poznaniu stała się jedną z jego komórek. Do jej zadań należała kontrola i nadzór nad ochroną przeciwpożarową na terenie ówczesnego województwa poznańskiego.

Rok 1975 upłynął pod znakiem wprowadzania w życie nowej ustawy o ochronie przeciwpożarowej oraz ustawy o wprowadzeniu nowego dwustopniowego podziału administracji kraju. Na podstawie §32 pkt 1 rozporządzenia z dnia 30 maja 1975r. w sprawie określenia miast oraz gmin wchodzących w skład województw miasto Poznań weszło w skład województwa poznańskiego, po czym zostało włączone do zasięgu działania Komendy Wojewódzkiej Straży Pożarnych, której organizację określiły przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o ochronie

przeciwpożarowej. Nowa ustawa powierzyła nadzór nad ochroną przeciwpożarową wojewodom. Wojewoda wykonywał zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej przy pomocy komendanta wojewódzkiego straży pożarnych, komendantów rejonowych i podległych im terenowym zawodowym strażom pożarnym, a także określał organizację komendy wojewódzkiej w statucie urzędu wojewódzkiego. Na podstawie „Statutu Organizacyjnego Urzędu Wojewódzkiego” nadanego zarządzeniem wojewody z dnia 22 sierpnia 1975r. do zakresu kompetencji drugiego wicewojewody włączono całość spraw związanych z pożarnictwem i ochroną ppoż. Powierzono mu, więc nadzór nad Komendą Wojewódzką Straży Pożarnych w Poznaniu. W zakresie zadań operacyjno-technicznych komendant wojewódzki podlegał Komendantowi Głównemu Straży Pożarnych. Wskutek tego Komenda Wojewódzka Straży Pożarnych w Poznaniu weszła w struktury Urzędu Wojewódzkiego. Do jej zadań operacyjno-technicznych należało analizowanie stanu ochrony przeciwpożarowej w poszczególnych dziedzinach gospodarki narodowej oraz inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do zmniejszenia zagrożenia pożarowego, określenie kierunków działania jednostek ochrony przeciwpożarowej, udziału w zapobieganiu pożarom, organizowaniem walki z nimi, dowodzenie strażami pożarnymi i szkolenie pożarnicze.

Taki stan prawny utrzymywał się do 1991r., kiedy to uchwalono dwie ustawy: o ochronie przeciwpożarowej oraz

o Państwowej Straży Pożarnej, w której zawarto nowe rozwiązania dotyczące organizacji ochrony przeciwpożarowej. Powołano „Państwową Straż Pożarną jako zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formację, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami”. Na terenie województwa organem Państwowej Straży Pożarnej został komendant wojewódzki PSP, powoływany spośród oficerów straży pożarnej przez Ministra Spraw Wewnętrznych, na wniosek Komendanta Głównego PSP. Ustawa ta zniosła podwójne podporządkowanie komend wojewódzkich z jednej strony pod względem realizacji zadań związanych z ochroną przeciwpożarową w zakresie administracji państwowej – urzędowi wojewódzkiemu, a z drugiej fachowemu kierownictwu i nadzorowi Komendy Głównej Straży Pożarnych PSP (powierzono jej zwierzchnictwo nad realizacją całokształtu zadań z zakresu ochrony ppoż.). Zapoczątkowała ona przemiany, które zaowocowały wyłączeniem ze struktur Urzędu Wojewódzkiego (w dniu 15 września 1992 r.) Komendy Wojewódzkiej PSP w Poznaniu, która stała się jednostką rządowej administracji specjalnej. Taki stan rzeczy utrzymał się do dnia 1 stycznia 1999 r., kiedy to weszła w życie ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa. Zmieniła ona treść artykułu 11 Ustawy z dnia 24 sierpnia 1991r. o Państwowej Straży

Pożarnej wskazując, że obowiązki z zakresu zadania Państwowej Straży Pożarnej realizuje wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, jako kierownika straży wchodzącej w skład zespolonej administracji rządowej w województwie. Oznacza to, że Komendant Wojewódzki PSP w Poznaniu wykonuje przypisane ustawami zadania na obszarze województwa wielkopolskiego w imieniu Wojewody Wielkopolskiego.

STRUKTURA WEWNĘTRZNEJ OCHRONY
PRZECIWPÓŻAROWEJ STOPNIA WOJEWÓDZKIEGO
I CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU KANCELARYJNEGO

Wojewódzki Poznański Inspektorat Pożarnictwa stanowił jeden z wydziałów Urzędu Wojewódzkiego Poznańskiego i podobnie jak cały urząd powrócił do systemu kancelaryjnego stosowanego w okresie międzywojennym. Wszystkie pisma przychodzące do Urzędu Wojewódzkiego oraz wychodzące z niego wpływały do Kancelarii Głównej, gdzie były rejestrowane w dzienniku podawczym. W niektórych komórkach zaczęto stosować jednolity wykaz akt o dziesiętnym systemie znakowania, wzorowany na systemie niemieckim. Znak pisma składał się z symbolu komórki (dla Inspektoratu Pożarnictwa Poż.I/4) oraz numeru dziennika, w którym pismo zostało zarejestrowane,

łamanego przez dwie ostatnie cyfry oznaczające rok, np. Poż. I/4-1928/46.

W latach pięćdziesiątych zaczął obowiązywać w Prezydium WRN w Poznaniu system kancelaryjny bezdziennikowy. W grudniu 1951 r. Prezydium WRN wydało instrukcję kancelaryjną dla wydziałów, zgodnie, z którą każdy z nich opracowywał wykaz akt dostosowany do swoich potrzeb. Wykazy te miały układ strukturalno – rzeczowy o sposobie sygnowania literowo – cyfrowym. Zarządzeniem Nr 14/59 Prezydium WRN w Poznaniu z dnia 6 marca 1959r. ukazała się instrukcja w sprawie organizacji i zakresu działania składnic akt w prezydiach rad narodowych województwa poznańskiego. Załącznik Nr 11 tego zarządzenia zawierał wykaz akt z podziałem na kategorie A i B z oznaczeniem terminu przechowywania dla Urzędu Spraw Wewnętrznych (znak akt SW). Omawiany wykaz był stosowany w Komendzie Wojewódzkiej Straży Pożarnych w Poznaniu.

Dnia 29 grudnia 1966r. Komendant Główny Straży Pożarnych wydał zarządzenie nr 16/65 w sprawie wprowadzenia wytycznych o ujednoczeniu dokumentacji w biurach wojewódzkich komend straży pożarnych, które straciło moc 1 stycznia 1970r., kiedy to zarządzeniem nr 19/69 Komendant Główny Straży Pożarnych ustalił nowe zasady ustalania dokumentacji biurowej w komendach straży pożarnych.

Odpowiedzialność za realizację tego zadanie spoczęła na wojewodach.

Na podstawie wytycznych Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 listopada 1967r. w sprawie zakresu działania i organizacji organów spraw wewnętrznych prezydiów rad narodowych ustalono, iż wojewódzkie komendy straży pożarnych wchodzi w skład urzędu spraw wewnętrznych jako organ ochrony przeciwpożarowej prezydium wojewódzkiej rady narodowej w zakresie administracji państwowej. Mogły u nich występować następujące komórki organizacyjne:

- - służba organizacyjna;**
- - służba operacyjna;**
- - służba zapobiegania pożarom;**
- - służba szkoleniowa;**
- - służba kwatermistrzowska;**
- - stanowisko pracy do spraw specjalnych;**
- - stanowisko pracy do spraw kadrowych;**
- - stacja obsługi sprzętu pożarniczego;**
- - stacja obsługi sprzętu łączności.**

W połowie lat siedemdziesiątych Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska wydało zarządzenie (Nr 36/75 z dnia 12 grudnia 1975 r.) w sprawie ustalenia jednolitego rzeczowego wykazu akt dla urzędów terenowych organów administracji państwowej. Na jego podstawie dnia 1 stycznia 1986r. zaczął obowiązywać jednolity rzeczowy wykaz

akt dla Komend Wojewódzkich i Rejonowych Straży Pożarnych. Na jego podstawie można stwierdzić, iż Komenda Wojewódzka Straży Pożarnych składała się z następujących służb:

- - **organizacyjnej;**
- - **prewencji;**
- - **operacyjno-szkoleniowej;**
- - **kwaterymistrzowskiej wraz ze Stacją Obsługi Sprzętu Łączności;**
- - **technicznej wraz ze Stacją Obsługi Sprzętu Pożarniczego;**
- - **finansowo-księgowej;**
- - **wychowania politycznego i propagandy.**

Pod koniec lat osiemdziesiątych w skład Komendy wchodziło ponadto stanowisko d/s planowania obronnego. Ponadto od 1987 roku do 1989 r. funkcjonował w Poznaniu (przy ul. Rudzkiej 1) Wojewódzki Ośrodek Szkolenia Pożarniczego, a od 1990 r. do 1992 r. Wojewódzki Ośrodek Szkolenia Pożarniczego w Śremie. Ulegał on licznym przemianom. I tak – od 1992 do 1997 r. funkcjonował jako Wojewódzki Ośrodek Szkolenia PSP (nieetatowy), przemianowany następnie na Ośrodek Szkolenia PSP w Śremie. Na jego bazie i pod tą samą nazwą utworzono następnie decyzją nr 9/99 Komendanta Głównego PSP Ośrodek Szkolenia Państwowej Straży Pożarnej w Śremie, który funkcjonował do dnia 31 grudnia 2001r. Decyzją nr 108

Komendanta Głównego PSP z dnia 11 grudnia 2001r. z dniem 31 grudnia 2001 r. Ośrodek został zlikwidowany.

Wraz z powstaniem Państwowej Straży Pożarnej, jednolite rzeczowe wykazy akt dla jednostek PSP wchodziły w życie zarządzeniem lub decyzją Komendanta Głównego PSP. Były one oparte (i tak jest do tej pory) na systemie kwalifikacji dziesiętnym i stanowiły jednolitą, rzeczową i niezależną od struktury komendy klasyfikację akt powstałych w trakcie jej działalności oraz zawiera ich kwalifikację archiwalną. Obecnie stosowany jest jednolity rzeczowy wykaz akt dla jednostek organizacyjnych PSP stanowiący załącznik nr 2 do decyzji Komendanta Głównego PSP z dnia 27 maja 2004r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej oraz jednolitego rzeczowego wykazu akt dla jednostek organizacyjnych PSP. Instrukcja Kancelaryjna dla jednostek organizacyjnych PSP nie obowiązuje jednak w komendach wojewódzkich PSP, które zobowiązane są do stosowania instrukcji kancelaryjnej dla zespolonej administracji rządowej w województwie z dnia 18 grudnia 1998r. (Patrz: art. 38 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r o administracji rządowej w województwie).

W latach dziewięćdziesiątych uległa też zmianie struktura wewnętrzna Komendy Wojewódzkiej PSP w Poznaniu. Istniejące do tamtej pory służby zostały zastąpione przez wydziały i samodzielne sekcje. Obecnie (tzn. w 2006r.) Komenda Wojewódzka PSP w Poznaniu składa się z następujących komórek:

- - **Wydział Organizacji i Nadzoru;**
- - **Wydział Operacyjny;**
- - **Wydział Kadr;**
- - **Wydział Finansów;**
- - **Wydział Kontrolno – Rozpoznawczy;**
- - **Wydział Kwatermistrzowski;**
- - **Wydział Techniczny;**
- - **Stanowisko pracy – radca prawny;**
- - **Stanowisko pracy służby BHP;**
- - **Stanowisko pracy ds. obronnych;**
- - **Stanowisko pracy ds. ochrony informacji
niejawnych.**

Na dzień dzisiejszy trwają prace związane z wprowadzeniem w życie nowych regulaminów organizacyjnych komend, co spowoduje zmiany w ich strukturze.

Od 56 lat w Komendzie Wojewódzkiej PSP w Poznaniu (która jest prawnym następcą Wojewódzkiej Komendy Straży Pożarnych w Poznaniu) stosuje się bezdziennikowy system kancelaryjny oparty na jednolitym rzeczowym wykazie akt. Można uściślić, iż de facto jest to system mieszany, gdyż kancelaria Komendy nadaje pismu numer wpływu, zgodny z dziennikiem podawczym (prowadzonym w sposób chronologiczny). Nie ma on jednak żadnego wpływu na numer, pod którą pismo zostanie zarejestrowane w spisie spraw (rejestruje się bowiem sprawy, a nie pojedyncze pisma).